

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “โครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553” มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดองค์ความรู้จากความสำเร็จของการบูรณาการของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่อการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การจัดการเรียนรู้ในการถอดองค์ความรู้ของนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

กระบวนการจัดการเรียนรู้ในการถอดองค์ความรู้ของนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2553 นี้ นักวิจัยได้ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Learning Management: LM) ร่วมกันระหว่าง นักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น ทีมวิจัย และชุมชนเป้าหมาย ในการถอดองค์ความรู้จากความสำเร็จของโครงการบูรณาการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นทั้งสิ้น 10 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้องค์ความรู้อันเป็นแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ตามวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

- 1) อปท ยูหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) อปท สันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) อปท ห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
- 4) อปท บ้านหลวง อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่
- 5) อปท กี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 6) อปท รื่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 7) อปท แม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
- 8) อปท บ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 9) อปท สง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และ

10) อปท มะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการดำเนินการวิจัย “การจัดการเรียนรู้ในการถอดองค์ความรู้ของนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” สามารถสรุปรายละเอียดของประเด็นการถอดองค์ความรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการถอดองค์ความรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขึ้นเตรียมการก่อนเริ่มกระบวนการถอดองค์ความรู้

สำหรับขั้นตอนนี้ นักวิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมการก่อนเริ่มกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายของการถอดองค์ความรู้คือ “แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ด้วยการบูรณาการการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วม” กระบวนการในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การเตรียมการด้านบุคลากร โดยเริ่มจากการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกนักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งการสร้างนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นถือเป็นจุดเริ่มต้นของการบูรณาการการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเอง นอกจากนี้ อปท ยังต้องมีการเตรียมการด้านงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชนซึ่งแต่ละ อปท ได้มีการกำหนดไว้ในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินการบูรณาการสื่อสาร นอกจากนี้ ชุมชนและ อปท ร่วมกับนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น ได้เตรียมการด้านการบริหารจัดการโครงการ ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นเป็นผู้นำในการดำเนินงาน ประกอบกับการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงานดังกล่าว เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นดำเนินการถอดองค์ความรู้

เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยและทีมงาน ร่วมกับ อปท และชุมชน ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อดำเนินการถอดองค์ความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการบูรณาการการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นที่ตั้ง เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการสื่อสารให้กับคนในชุมชน รู้และเข้าใจรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง ซึ่งภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าเหล่านี้สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน รวมถึงการสร้างทักษะในการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้นำเสนอ

กิจกรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้เป็นที่รับรู้ต่อสาธารณชนมากขึ้น กระบวนการของการถอดองค์ความรู้ขั้นตอนนี้เริ่มจากการพัฒนาแนวความคิดและทักษะด้านการสื่อสารให้กับกลุ่มเป้าหมาย ให้รับรู้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการใช้กระบวนการสื่อสารชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะในด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และเมื่อกลุ่มฯ เห็นถึงความสำคัญและมีความต้องการในการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นหน่วยงานในชุมชนจึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการสื่อสารในครั้งนี้ พร้อมกับการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในการเป็นภาคร่วมเพื่อให้คำปรึกษาและเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานการบูรณาการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2551 – 2553 เกิดการสรุปออกมาเป็นแนวคิดของการสื่อสารแบบบูรณาการ ทำให้คนในชุมชนเกิดการยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น เป็นเครือข่ายการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชน อีกทั้งภูมิปัญญาต่างๆ ยังได้ถูกถ่ายทอดให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน ผ่านทางการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้กับนักเรียนในโรงเรียนของตนเอง ให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแห่งนี้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการหลังการถอดองค์ความรู้

นักวิจัยเล็งเห็นว่ากระบวนการนี้เป็นขั้นตอนการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ หลังจากที่ได้ทำการถอดองค์ความรู้ออกมาแล้ว ในขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญกับการนำองค์ความรู้ที่เรียนรู้จากการปฏิบัติงานไปใช้เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จากการติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อตรวจสอบการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ทั้งในและนอกชุมชน ซึ่งนักวิจัยได้กำหนดประเด็นต่างๆ ของการประเมินผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวิธีการปฏิบัติงานที่กำหนดในแผนปฏิบัติงานกับวิธีการปฏิบัติงานจริง การวางแผนงานที่วางไว้สามารถดำเนินการได้ตามกำหนด บางอย่างอาจแตกต่างจากแผนที่วางไว้ คือ มีการใช้แนวทางการประชาสัมพันธ์หลายภาคส่วน ทั้งการบอกปากต่อปาก การใช้แผ่นพับ การประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุและโทรทัศน์ รวมถึงป้ายโฆษณาและแบบจำลองสัญลักษณ์ของโครงการที่ได้จัดทำเผยแพร่ออกไป ทำให้เกิดผลตอบรับต่อโครงการเป็นอย่างมาก นักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ทำได้เป็นอย่างดีของแต่ละชุมชน มีการวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานซึ่งผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่การบูรณาการสื่อสารต้องเน้นแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่จะต้องมีการควบคุมและปฏิบัติ

ให้ได้ตามแผนงานสื่อสารนั้นๆ ถึงจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ มีการให้ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน มีการประเมินความพึงพอใจผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาเพื่อนำผลสะท้อนกลับไปปรับปรุงการพัฒนางานสื่อสารในครั้งต่อไป

สิ่งที่บกพร่องต่างๆ ที่ควรแก่การปรับปรุง และสิ่งที่คืออยู่แล้วและควรทำต่อไปเพื่อกลับไปวางแผนพัฒนา ซึ่งถือว่าการวิจัยให้ก้าวหน้าต่อเนื่องเป็น D&R (Development and Research) คือ ความร่วมมือ ร่วมใจ ระหว่างเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นและชุมชน ที่มีการวางแผนงานสื่อสารในชุมชนเพื่อให้เกิดแนวคิดแบบมีส่วนร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเอง เป็นความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเองอย่างลงตัว ทั้ง 10 อปท. ที่นักวิจัยได้ทำการวิจัยในครั้งนี้ควรเป็นต้นแบบของการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการบูรณาการสื่อสารของชุมชนเพื่อการพัฒนาของชุมชนเอง ไปยังชุมชนอื่นต่อไป

5.1.2 องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

จากการจัดการเรียนรู้ในการถอดองค์ความรู้ของนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ตามกระบวนการถอดองค์ความรู้ ทำให้นักวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ของนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น ต่อเป้าหมายของแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้ทั้งสิ้น 6 ประเด็น ได้แก่

(1) ประเด็นการบูรณาการสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง ทุกภาคส่วนได้มุ่งเน้นให้คนในชุมชนเห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของท้องถิ่น และความสำเร็จของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนทราบและเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนของตนเอง

(2) ประเด็นการบูรณาการสื่อสารเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมและเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อที่ถูกต้องที่ควรปฏิบัติในชุมชน อาศัยการสื่อสารถึงกัน เมื่อชุมชนทราบและเข้าใจจนเกิดความเชื่อมั่นแล้ว ความร่วมมือต่างๆ ก็จะตามมาทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(3) ประเด็นการบูรณาการสื่อสารเพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ ซึ่งผลของการบูรณาการสื่อสารของชุมชนสามารถผลิตสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณภาพและสามารถนำเสนอต่อสาธารณชนได้เป็นอย่างดี

(4) ประเด็นการบูรณาการสื่อสารเพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมองและทัศนะของตนเอง แต่ละชุมชนสามารถสร้างรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับชุมชน อันเกิดจากการเรียนรู้และพัฒนา รูปแบบการสื่อสารของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งสื่อบุคคล สื่อวารสาร แผ่นพับ ป้ายโฆษณา และสื่อวิทยุ เป็นการเปิดช่องทางการตลาดให้กับธุรกิจชุมชน และวัฒนธรรมทางสังคมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

(5) ประเด็นการบูรณาการสื่อสารเพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน ซึ่งกระบวนการบูรณาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทำให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้มีโอกาสในการนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นร่วมกันอย่างแท้จริง จนชุมชนสามารถถอดองค์ความรู้เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จากนั้นนำเอาองค์ความรู้ไปปฏิบัติจริงในชุมชนให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบและเข้ามาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนจนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างลงตัว

(6) ประเด็นการบูรณาการสื่อสารผลจากการสื่อสารของชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนอื่นได้ปฏิบัติตาม ซึ่งภายหลังจากการนำเสนอต่อประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นของชุมชนทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ (สทท.เชียงใหม่) ทำให้ชุมชนอื่นใน 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบนเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารกับการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โดยเป็นต้นแบบของการพัฒนาจนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

ดังนั้น นักวิจัยจึงได้สรุปผลการวิจัยที่มีความสอดคล้องขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ที่มีผลต่อการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น ตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ด้วยการบูรณาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้ดังนี้

(1) อปท ยู่หัว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “ท่องเที่ยวมีชื่อ สื่อเสียงแหล่งข่าวพันธุ์ดี มีเศรษฐกิจรุ่งเรือง เมืองแห่งความน่าอยู่” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของ อปท คือ แนวทางให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้มีโอกาสในการนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นร่วมกันอย่างแท้จริง จนชุมชนสามารถถอดองค์ความรู้เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จุดเริ่มต้นของแนวคิดในการพัฒนาชุมชนด้วยการบูรณาการสื่อสาร คือ การบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลยูงหัว

กลุ่มอาชีพ กลุ่มคนในสังคม ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเน้นให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และเข้มแข็ง ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาร สื่อสารกันระหว่างกลุ่มคนในชุมชนให้เกิดความสุขอย่างแท้จริง ได้แก่ การพัฒนาการเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ถือเป็นอาชีพหลักของชุมชน โดยเน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เกิดความเหมาะสม เปลี่ยนรูปแบบการผลิตที่เน้นการตลาดเพียงอย่างเดียวเป็นการผลิตที่พอเพียงแทน ตลอดจนการพัฒนาด้านหัตถอุตสาหกรรม ที่เน้นการประยุกต์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น มาใช้ให้สอดคล้องกับภาวะการณ์สังคมที่เปลี่ยนไปได้อย่างลงตัว ทำให้คนในชุมชนรู้จักตัวตนที่แท้จริงของตนเองและมีความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิด องค์กรความรู้ที่ได้ทั้งองค์ความรู้ด้านการเกษตร และองค์ความรู้ด้านอุตสาหกรรมแปรรูปไม้แกะสลัก ได้ถูกนำไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และจัดทำเป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนเป็นหลักสูตรองค์ความรู้ของท้องถิ่น ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบลยี่หว้า และเผยแพร่ออกสู่โทรทัศน์ให้สังคมได้รับทราบ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจที่รุ่งเรือง

(2) อปท สันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาสภาพแวดล้อม ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีวัฒนธรรม” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผสานความร่วมมือกับคนในชุมชนเพื่อสร้างระบบทางสังคมให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน คู่พลังการพัฒนาชุมชนด้วยคนในชุมชนเอง อาศัยองค์ความรู้ของชุมชน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงให้คนในชุมชนเกิดความรักและผูกพันกัน เน้นให้เด็กและเยาวชนรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการสื่อสารในชุมชน พร้อมที่จะสืบสานและรักษาไว้ สามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชนในการทำหัตถกรรมปั้นดินเผา และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ จนก่อเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เกิดองค์ความรู้และประสบการณ์อันเป็นแนวทางการดำเนินงานรูปแบบใหม่ ที่อยู่บนรอยทางคุณธรรมเส้นเดิม ภูมิปัญญานี้เองที่มีอิทธิพลทางจิตใจและพฤติกรรมของคนในชุมชน จนส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความสุข จึงเกิดขึ้นในชุมชน การบูรณาการ การสื่อสารที่ได้เกิดเป็นองค์ความรู้ด้านการพัฒนาธุรกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาที่จะถ่ายทอดให้กับทุกกลุ่มคนในชุมชนให้เข้าใจบทบาทของตนเองกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชน อีกทั้งองค์ความรู้ที่ได้ยังจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนในโรงเรียนบ้านป่าตาล ให้เยาวชนได้ทดลองเรียนรู้และปฏิบัติจริงจนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการศึกษา และส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน

(3) อปท ห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “ตำบลน่าอยู่ คู่เศรษฐกิจดี มีอนามัย ไร้ความมั่งงำ การท่องเที่ยว” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ทางสังคมของแต่ละคนในชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงโดยตรงกับธรรมชาติ เกิดการแสวงหาแนวทางที่ทำให้คนในชุมชนและธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข เกิดความสมดุลโดยนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมที่ถือเป็นจุดมุ่งหมายของการสื่อสารประชาสัมพันธ์ จุดเริ่มต้นของการบูรณาการร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว และกลุ่มคนในชุมชน ได้นำมาซึ่ง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ในการใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพบริบทของท้องถิ่น สร้างฐานแนวคิดจิตอาสาต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ทั้งดิน น้ำ และป่าไม้ยังคงความอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกรักและหวงแหนท้องถิ่น ดำรงชีวิตในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองด้วยความภาคภูมิใจ สร้างความสุขแก่ตนเอง คู่ครอบครัว และสังคม องค์ความรู้ที่ได้จากการสื่อสารครั้งนี้ สามารถทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและอยู่ร่วมกับธรรมชาติจนเกิดความสมดุล และในที่สุดธรรมชาติได้ให้รางวัลกับชุมชนโดยก่อเกิดหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการให้ตำบลน่าอยู่ คู่คุณธรรม มุ่งนำการท่องเที่ยวในชุมชน

(4) อปท บ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “ชุมชนเข้มแข็ง แหล่งเศรษฐกิจพอเพียง” สามารถสรุป องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือการบูรณาการ การสื่อสารเพื่อการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางสู่ความสุขที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงของคนในชุมชน คือพลังขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การบูรณาการทำงานร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านหลวง ผสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการสื่อสารเชื่อมโยงกับมุมมองทางความคิด ประสบการณ์ที่หลากหลาย และองค์ความรู้ต่างๆ สู่แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเป็นจุดมุ่งหมายของการสื่อสารแบบบูรณาการ ให้เกิดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นแห่งนี้ ให้ทุกคนรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ และปรับเปลี่ยน สู่วิถีความพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดจิตสำนึกรักและหวงแหนท้องถิ่น และพร้อมที่จะตอบแทนบุญคุณของท้องถิ่น อันจะ

นำไปสู่พลังชุมชนที่เข้มแข็ง พลังสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ก่อเกิดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
 อย่างเป็นรูปธรรม เป็นหลักสูตรการพัฒนาท้องถิ่นจากการบูรณาการสื่อสารด้วยชุมชนเอง
 สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของชุมชนที่เข้มแข็ง และเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

(5) อปท กิ่งช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “พัฒนาคน งาน การศึกษา อาชีพ สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว
 และโครงสร้างพื้นฐาน” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการ
 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เน้นการสื่อสารที่ให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และชุมชน ให้เข้าใจถึง
 คุณธรรมเพื่อท้องถิ่น เน้นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก สร้างระบบบริหารจัดการที่พยายาม
 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเองพยายามสื่อสารให้ชุมชนเกิดการ
 รวมกลุ่มอาชีพและกลุ่มทางสังคมในชุมชนร่วมกันหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใน
 ท้องถิ่น สร้างกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันผ่านการสื่อสารในชุมชน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และ
 พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้เน้นวิธีการเรียนรู้
 โดยให้กลุ่มเก่าเป็นพี่เลี้ยงสอนกลุ่มใหม่ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ องค์ความรู้ และ
 ความคิดเห็น สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยคนในชุมชนเอง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 ในชุมชนให้คงความอุดมสมบูรณ์ เน้นแนวคิดที่ว่า “คนรักป่า ป่ารักคน” เมื่อกลุ่มคนในชุมชน
 เกิดความเข้มแข็ง ผู้คนในชุมชนมีความเข้าใจและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติ รักและ
 ห่วงแทนท้องถิ่น ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง มีความรัก เอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยซึ่ง
 กันและกัน ผู้นำชุมชนมีความเสียสละและมุ่งพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริงจึงนำไปสู่วิถีความสุข
 ของชุมชน วิถีชีวิตของคนตำบลกิ่งช้าง คือจุดมุ่งหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
 แห่งนี้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคน งาน อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนแห่งนี้

(6) อปท ร้องวัวแดง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “เกษตรชุมชน สร้างคน สร้างปัญญา” สามารถสรุปองค์ความรู้
 เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มีเป้าหมายของการสื่อสาร
 ชุมชนเพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงรูปแบบของการเกษตรที่จะนำไปสู่ความสุขแก่คนในชุมชนอย่าง
 แท้จริง ด้วยการนำเกษตรแบบดั้งเดิมผสมผสานกับเกษตรทฤษฎีใหม่บนพื้นฐานของความ
 พอเพียง คือแนวทางในการสื่อสารสัมพันธ์ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา
 เศรษฐกิจการเกษตรของตำบล แนวทางการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทั้งกลุ่มเกษตรกรใน
 ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลร้องวัวแดง และหน่วยงานท้องถิ่น ได้เกิดการ
 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประสานความคิด และสร้างองค์ความรู้ใหม่ภายใต้ฐานความรู้เดิม
 สู่พลังขับเคลื่อน การพัฒนาการเกษตรของคนในชุมชน ความสุขของเกษตรกรในชุมชนแห่งนี้

ได้เกิดขึ้นเมื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้ามาปรับใช้ ประยุกต์กับการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพการเกษตรถึงแม้จะไม่ได้สร้างความ ร่ำรวย แต่ก็สามารถสร้างความสุขที่เกิดจากการพอใจในสิ่งที่มี พอดีกับสิ่งที่ทำ เกิดการพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกัน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง จนก่อเกิดองค์ความรู้จากการดำเนินงานด้านการ พัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรของตำบลร่องวัวแดงเป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรแบบพอเพียงตำบล ร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง ให้กับชุมชนได้มาศึกษาและเรียนรู้การทำเกษตรแบบผสมผสานก่อน เกิดรายได้และเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของท้องถิ่นการสร้างคน สร้างปัญญา ใน การพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่น

(7) อปท แม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “เมืองแห่งการท่องเที่ยว เศรษฐกิจพอเพียง สังคมเข้มแข็งและ เป็นสุข” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการการสื่อสารแบบมี ส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งสู่วิถีความสุขของชุมชนแห่งนี้ การเชื่อมโยงความร่วมมือ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลแม่วินและทุกกลุ่มคนในชุมชนได้นำมาซึ่งการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน การพัฒนาศักยภาพบุคคล ตลอดจนการเพิ่ม ประสิทธิภาพใหม่และหาแนวทางที่ทำให้ชุมชนก้าวต่อไป ความหลากหลายทางสิ่งแวดล้อมและ กลุ่มชนชาติพันธุ์ในชุมชนแห่งนี้กลายเป็นอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นที่เป็นเหมือนมนต์เสน่ห์ แห่งล้านนา ที่คนภายนอกชุมชนต้องการเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาเรียนรู้ และนำไปปรับใช้กับ ท้องถิ่นตนเอง นั่นคือองค์ความรู้ที่ได้จากการบูรณาการร่วมกันในชุมชนตำบลแม่วิน ให้ได้แนว ทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมตำบลแม่วิน จาก หลายกลุ่มชนเผ่า ทั้งกระเหรี่ยง ม้งและคนพื้นเมืองได้อย่างลงตัว องค์ความรู้ที่ได้ถูกนำเสนอต่อ สังคมจนเป็นที่ยอมรับว่าจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบครบวงจร (ท่องเที่ยว ช้างและบริการที่ พักแบบโฮมสเตย์) ของตำบลแม่วินมีการจัดการที่ดีเยี่ยม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของท้องถิ่นที่จะ พัฒนาให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว และสังคมเข้มแข็งและเป็นสุข

(8) อปท บ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “นำเศรษฐกิจก้าวหน้า พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สร้างสรรค์ สังคมน่าอยู่ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณา การการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการนำเอาทุนเดิมที่ดีของท้องถิ่น ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และ ทรัพยากรมนุษย์ มาผสมผสานประยุกต์และพัฒนา ก่อเกิดเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของ คนในชุมชน ตลอดจนสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจของไทยคือจุดมุ่งหมายของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนตำบลบ้านกลาง มีการเน้นการพัฒนาในส่วนที่เป็นนามธรรม คือ

จิตใจของคนในชุมชน อันก่อเกิดกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชน ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข สร้างความปรองดองและสามัคคีที่เป็นพลังที่เข้มแข็งที่จะทำให้คนเกิดความสามานฉันท์ มุ่งมั่นที่จะร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญสู่ชุมชน ชุมชนต้องสื่อสารและบูรณาการความร่วมมือกันในชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนจะเกิดจิตสำนึกรักและห่วงหาอาทรต่อกัน ดำเนินชีวิตในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองด้วยความภาคภูมิใจ อันจะนำมาซึ่งความเจริญทั้งด้านบุคคลและด้านจิตใจ นั่นคือสิ่งที่ได้จากการบูรณาการร่วมกันจากการสื่อสารของคนในชุมชนให้เข้าใจบริบทและทิศทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างแท้จริง ทั้งกลุ่มคนหนุ่มสาว เด็กและเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ ผสมผสานแนวความคิดการพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มคน จนกลายเป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียงและความสุขด้านจิตใจของคนในชุมชน ตำบลบ้านกลาง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของท้องถิ่นในการนำเศรษฐกิจให้ก้าวหน้า บนฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

(9) อปท. สง่าบ้าน อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “สง่าบ้าน-ป่าลานพัฒนา ชาวประชามิสุข” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เน้นวิถีความพอเพียง ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยคนในชุมชนเอง ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สร้างความรู้ ความเข้าใจที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของท้องถิ่น เกิดการบูรณาการร่วมกันภายในชุมชน สร้างชีวิต สร้างความสุขให้กับคนในชุมชนเป็นแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้วยคนในชุมชนอย่างแท้จริง จากการพบเจอกับปัญหา จึงนำมาแก้ไขเรียนรู้ กลายเป็นประสบการณ์และความรู้ใหม่ ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน คนในชุมชนจึงยืนหยัดอยู่ได้ บนสังคมยุคปัจจุบันอย่างเข้มแข็ง ที่แม้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทุกกลุ่มอาชีพ คนในชุมชนได้ดำรงชีวิตในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างสมดุลสมผล เกิดสมดุลในชีวิตอย่างยั่งยืน คือจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้ที่ได้จากต้นแบบชุมชนพอเพียง ตำบลสง่าบ้าน ได้จากการเริ่มต้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อาศัยหลักการสื่อสารชุมชนให้ทุกคนตระหนัก เข้าใจและเข้าถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของท้องถิ่นที่มุ่งเน้นให้ชาวประชามิสุข

(10) อปท. มะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

วิสัยทัศน์ คือ “ชุมชนแห่งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดี” สามารถสรุปองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการบูรณาการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งเน้นความสำคัญในเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน ผู้การบูรณาการร่วมกันกับ

กลุ่มคนในท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ การชักจูงเด็กและเยาวชนให้เข้ามาเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงาน ผสานความร่วมมือกันในกลุ่มชน เพื่อสร้างสุขภาพที่ดีให้กับคนในกลุ่มชน สร้างความรู้ ความเข้าใจ สู่การปฏิบัติจริง ในการจัดการกับสิ่งแวดล้อมในกลุ่มชน เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส เปลี่ยนมลสัตว์ที่สกปรกและส่งกลิ่นเหม็น เป็นก๊าซชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างความตระหนักถึงปัญหา และปลูกจิตสำนึกกรักบ้านเกิด นั่นคือจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชนแห่งนี้สู่ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สร้างความสามัคคี รับผิดชอบต่อสังคม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการสื่อสารความรู้ ความเข้าใจต่อการแก้ไขปัญหาชุมชน สุขภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงกลับคืนสู่คนในกลุ่มชน สภาพแวดล้อมและสังคมมีความน่าอยู่ ปลอดภัย ความสุขของชุมชนเกิดขึ้น และขยายแผ่กว้างออกไปยังภายนอกชุมชน ก่อเกิดสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดีของคนในกลุ่มชน เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมของชุมชนแห่งนี้ จนก่อเกิดองค์ความรู้ต่างๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งการสร้างเสริมสุขภาพของชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สิ่งแวดล้อมที่ปราศจากมลพิษทางอากาศที่เกิดจากกลิ่นเหม็นของมูลสัตว์ สามารถแก้ไขด้วยการบูรณาการสื่อสารร่วมกัน องค์ความรู้เหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดออกไปสู่สังคมอื่นๆ ได้รับทราบและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอีกทางเลือกหนึ่ง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของท้องถิ่นในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี

ผลการวิจัยในการบูรณาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนทั้ง 10 แห่ง สรุปได้ว่า องค์ความรู้จากการบูรณาการร่วมกันของชุมชนด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมต่อเป้าหมายของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง แต่ละชุมชนได้ใช้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 6 ประเด็นเป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง สร้างความมั่นใจให้กับทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในความคิดและความเชื่อที่ถูกต้องที่ควรปฏิบัติในชุมชน มีแนวคิดในการสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน การบูรณาการสื่อสารยังทำให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน ซึ่งกระบวนการบูรณาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทำให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้มีโอกาสในการนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นร่วมกันอย่างแท้จริง จนชุมชนสามารถถอดองค์ความรู้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จากนั้นนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติจริงในชุมชนให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบและเข้ามาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนจนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างลงตัว ผ่านจุดยืน มุมมองและทัศนะของตนเอง แต่ละชุมชนสามารถสร้างรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับชุมชน อันเกิดจากการเรียนรู้และพัฒนาารูปแบบการสื่อสารของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งสื่อบุคคล สื่อวารสาร แผ่นพับ

ป้าโยชณา และสื่อวิทยุ เป็นการเปิดช่องทางการตลาดให้กับธุรกิจชุมชน และวัฒนธรรมทางสังคมของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยชุมชนสามารถบูรณาการการสื่อสารของชุมชนจนสามารถผลิตสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณภาพและสามารถนำเสนอต่อสาธารณชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนอื่น ได้ปฏิบัติตาม ซึ่งภายหลังจากการนำเสนอสื่อประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นของชุมชนทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ (สทท.เชียงใหม่) ทำให้ชุมชนอื่นใน 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบนเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารกับการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

การบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ นักวิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยอาศัยวิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งในส่วนของนักวิจัยและนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น ร่วมกันเพื่อถอดองค์ความรู้จากความสำเร็จของการบูรณาการการสื่อสารต่อแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ แนวทางที่ได้ยังต้องได้รับการปรับปรุง พัฒนาให้เหมาะสมขึ้นตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะต่อวิธีการปฏิบัติงานต่อไปให้ดีขึ้น สำหรับโครงการนี้ควรจะต้องระวังในประเด็นของการวางแผนงบประมาณให้มากขึ้น เพราะทางทีมงานได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ และแต่ละแบบก็ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานเป็นจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะสื่อวิทยุและโทรทัศน์ที่ใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าของสื่อที่ได้ลงทุนไปด้วยว่าคุ้มค่าต่อการประชาสัมพันธ์และได้ผลตอบแทนจากผู้รับสื่อเป็นจำนวนมากหรือไม่

(2) ข้อเสนอแนะต่อการวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลายของชุมชน ต้องวางแผนให้ดี เพราะบางคนทำงานหลายฝ่าย จะเกิดความไม่ชัดเจนและความขัดแย้งกับกิจกรรมที่ทำได้ แต่หากกิจกรรมเกี่ยวพันกันได้ดีก็จะได้ผลดีมาก เช่น จัดทำแผ่นพับและออกสื่อวิทยุพร้อมกัน ก็จะได้ผลลัพธ์ที่เกี่ยวพันกัน นอกจากนี้การวางแผนกับการควบคุมโครงการ ควรจะมีการกำกับติดตามโครงการให้มากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนของงบประมาณ และระยะเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งหากไม่วิเคราะห์ความคุ้มค่าแล้ว ชุมชนต้องรับผิดชอบในส่วนนี้และครั้งต่อไปก็อาจจะไม่เกิดผลสำเร็จได้ เกิดความท้อถอยของการทำงานได้

(3) ข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรทำเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมต่อการสื่อสารให้ได้แนวทางการพัฒนาชุมชนที่เป็นอยู่ปัจจุบันเป็นการทำงานที่ได้อยู่แล้ว ควรต้องดำเนินการต่ออย่างต่อเนื่อง และให้กำลังใจกันและกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ประเมินได้จากความพึงพอใจผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างมาก

(4) สิ่งที่อยู่แล้วและควรทำต่อไปเพื่อกลับไปวางแผนพัฒนา ลงมือทำ แล้วตามด้วยการวิจัยให้ก้าวหน้าต่อเนื่องเป็น D&R (Development and Research) คือ จุดเด่นของชุมชนในท้องถิ่น ของจังหวัดเชียงใหม่ คือ ความร่วมมือ ร่วมใจ ระหว่างเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น และชุมชน ที่มีการวางแผนและความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเองอย่างลงตัว ควรเป็นต้นแบบของการดำเนินงาน โครงการนี้ไปยังชุมชนอื่นต่อไป และ ควรให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นในการดำเนินงานในครั้งต่อไป หลังจากที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานครั้งนี้แล้ว เพื่อให้เกิดการดำเนินงานกันเองในชุมชน หากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม การสานต่องานกับชุมชนก็จะไม่มีปัญหามากนักหากมีการถ่ายทอดงานให้กับชุมชนไว้เป็นอย่างดีแล้ว